

GONDOLATOK A 80 ÉVES TOMKA PÉTERRŐL ÉS A „HADAK ÚTJÁN” KONFERENCIASOROZATRÓL

STRAUB PÉTER

Különleges kötetet tart a kezében a Tisztelt Olvasó, egy olyan ötletnek a megtestesülését, amelyre több mint három évtizede talán senki sem mert volna gondolni. A tengelici konferencia vacsoráján eltervezett, a fiatal régészek megszólalását, publikálását inspiráló rendezvény szinte minden évben megrendezésre került és csaknem minden konferenciát követett az előadásokat tartalmazó terjedelmes tanulmánykötet. Mert bizony már harminc év telt el az ötlet születése óta, mely a „Hadak útján” című népvándorlás kori konferencia-sorozatot életre hívta. Szellemissége az első szentesi találkozó óta változatlan és töretlen, a célja ugyanaz: elsősorban a mindenkori fiatal régésznevezdek bemutatkozása, friss eredményeinek, szemléletmódjának helyet adva. A jelenlegi konferencia a 29. a sorban.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Őstörténeti és Honfoglalás Kori Régészeti Tanszékének és a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Magyar Őstörténeti Témacsoportjának közös szervezésében megvalósult összejövetelem, Budapesten, 2019 novemberében elhangzott előadásokat tartalmazza, példás gyorsasággal megjelentetve.

A konferenciasorozat szervezésének és születésének kezdeteiről az ötletgazda triumvirátus (Kiss Gábor, Lőrinczy Gábor és Vida Tivadar) vallott töredelmesen a 2010. évi, 20. kötet bevezetőjében. Egyedülálló kezdeményezésről beszélhetünk, mely leginkább egy emelt szintű, kötetlen szemináriumhoz hasonlít hangulatában, viszont pontosan ugyanolyan tétje és követelményrendszere van, mint a senior kutatók számára rendezett eseményeknek.

Gróf Péter rajza

Ilyet egész Európában hiába keresünk. Ahhoz, hogy a kezdeti lelkesedés ne múljon el, egy különleges összetartó erőre volt szükség, ez pedig maga az örökös elnök, „A Tomka”, azaz Tomka Péter személye.

Biztosak lehetünk benne, hogy az alapító őstagozók egyike sem gondolt annak idején arra, hogy a sorozat egyszer majd a harmincadik, jubileumi összejövetelét tartja. Az pedig, hogy ezen időszak alatt csupán egyetlen évben maradt el a találkozó, a mindenkori szervezők különösen erős aktivitását mutatja. A találkozók időközben több mint két tucat városba jutottak el, a mai országhatárt átlépve a hajdani Felvidékre és Erdélybe is. A kezdeti, szakmai vitáktól és személyeskedésektől mentes baráti társaság szerveződésének is tekinthető összejövetel idővel olyan méretűre duzzadt, hogy a régészet mellett más kapcsolódó tudományágak képviselőinek egyre növekvő számú részvevője miatt többször szekciókra bontva rendezték meg.

A népvándorlás koros kutatók kezdeményezése pezsdítő hatással volt más korszakkal foglalkozó fiatal régészekre is. Ennek megfelelően született meg a későbbiekben az őskorosok, a római és a középkorosok hasonló jellegű tanácskozása.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyvének 1984–85. évi köteteként, 1991-ben megjelent első tanulmányfüzet óta a magyar nyelvű régészeti periodikák szinte mindegyikébe jutott egy-két „Hadak útján” kötet. Ezek tartalma rendkívül sokszínű, és a hazai népvándorlás korának teljes időszakát és problémakörét reprezentálják. Éppúgy megtaláljuk benne az aktuális telep- és temető feltárásokról szóló beszámolókat, illetve rövid jelentéseket, mint az egy-egy temetkezési szokással, tárgytypussal stb. foglalkozó rövidebb tanulmányokat. A kötetek változatossága mellett azoknak két állandó egysége van: az egyik Tomka Péter összegzése az előadásokról, míg az elnöki summázás mellett a másik elmaradhatatlan részét képezték Gróf Péter karikatúrái, melyek görbe tükröt tartottak az előadóknak és a vitatott témáknak egyaránt.

A konferencia előadásainak szakszerűségének ellenőrzésére, a fiatal kutatók moderálására az alapítók Tomka Pétert tartották a leghitelesebb és mégis legempathikusabb jelöltnek. Olyan személyt kerestek, aki könnyen megtalálja a közös hangot a fiatalokkal, akinek rálátása van eurázsiai viszonylatban a népvándorlás időszakára a korai szarmatáktól

egészen a kunokig és nem utolsó sorban nemzetközileg is elfogadott szaktekné, akinek személye nemcsak a konferencia magas színvonalára, de a jókedvű konzultációkra és a végeláthatatlan anekdotázásokra is garanciát jelentett. A fiatal, sokszor első konferenciájukon részt vevő pályakezdők mindig számíthattak az Elnök Úr toleranciájára és szimpátiájára. Az előadásokat követő hozzászólásokban, illetve vitákban kiváló pedagógusi képességei, „Bagarja, a béke barátja” hozzáállása, messzemenő korrektsége mutatkozott meg. Mindig megosztotta a hallgatósággal saját elképzelését az adott témával kapcsolatban, a józan ész, a két lábbal a földön járás és a logikus gondolkodás pártján állva.

Ma már biztosak lehetünk abban, hogy szükséges és életrevaló kezdeményezés volt a konferenciasorozat elindítása, mint ahogy az örökifjú Tomka Péter elnökként való felkérése is. A soproni, majd a győri múzeumban dolgozó, régészetet és mongol szakot elvégző szakember az évtizedek alatt irigylésre méltó pályát futott be. A múzeumi és a terepi munkák mellett a tanítást is magas fokon művelte. 1991-ben meghívta Öt barátja és példaképe, Bóna István az Eötvös Lóránd Tudományegyetemre is előadónak. A szerencsés hallgatók, akik hozzá járhattak szemináriumra, életre szóló élményt kaptak. Magával ragadó, ugyanakkor humoros személyisége és előadásmódja számos fiatal terelt a népvándorlaskor minél mélyebb megismerésének irányába. Magam szegedi tanulmányaim alatt ismerkedtem meg Vele, több mint húsz éve. Engem is rögtön rabul ejtett közvetlen személyisége és hatalmas anyag- és szakirodalmi ismerete. Máig nem felejttem el, hogy egy OTDK-ra készülve az avar kori faragott tegezcsontok témakörében kerestem meg. Az irodájába belépve csak így köszöntött: *„Szervusz druzsám! Te jöttél ugye a tegezekkel foglalkozni? Tudod mit, akkor már tegezzél is...”*

A szakmai elismerések sem maradhettek el (Barkóczy-, Kuzsinszky- és Schönwiesner díjak), de e magas állami és szakmai kitüntetések mellett Ő leginkább a terepmunkában, a tárgyakkal való foglalkozásban lelte örömét, és persze az izgalmasnál izgalmasabb rejtélyek, kérdések megoldásában, válaszok keresésében. Tanulmányai, a számos konferencia előadása és kiállításrendezései mind ennek az őszinte rácsodálkozásnak, kiolthatatlan kíváncsiságnak, tudásvágynak a manifesztálódásai.

Mindezek mellett büszke lehet a szakma őszinte szeretetére. Nem fordult még elő ugyanis az a magyar archeológia történetében, hogy valaki a hálás tanítványoktól és a kollégáitól a hatvanötödik, a hetvenötödik és a nyolcvanadik születésnapjára is rendkívül nívós ünnepi tisztelet és tanulmánykötetet kapott volna. De hiszen ki más is érdemelné ezt meg, ha nem ATOMKA?

Szívből kívánok Neked, Kedves Péter a konferenciasorozat minden eddigi résztvevője nevében boldog születésnapot és további aktív nyugdíjas éveket a terveid sikeres megvalósításához!

Baráti üdvözlettel,
Straub Péter

